

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

**УТИЦАЈ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА НА БЕЗБЕДНОСТ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**
ДИПЛОМСКИ РАД

МЕНТОР:

Др Зоран Драгишић
редовни професор

СТУДЕНТ:

Јована Симић
61/16

Београд, 2020. године

САДРЖАЈ

1. УВОД.....	1
2. Историјски аспект миграција.....	3
3. Феномен савремених миграција.....	6
4. Узроци савремених илегалних (ирегуларних) миграција.....	8
5. Импликације савремених илегалних (ирегуларних) миграција на безбедност Републике Србије	10
5.1. Безбедносни аспект.....	12
5.2. Економски аспект.....	14
5.3. Културолошки аспект.....	15
6. ЗАКЉУЧАК	18
7. ЛИТЕРАТУРА	20

1. УВОД

Како се мењају људске потребе и интересовања, а генерално и целокупна људска цивилизација, мењају се и потенцијални изазови, ризици и претње и њихова природа. Тако је и са миграцијама, оне не представљају само пуко премештање људи са једног на друго место, већ доводе и до промена у друштву и држави, како у оним државама из којих одлазе, тако и у оним државама у које мигранти долазе.

У модерном добу миграције постају саставни део живота, данас оне чак постају доста сложеније и обимније, него што је то раније био случај. Мигрантске кризе тренутно јесу једне од значајнијих и актуелнијих изазова, ризика и претњи на простору региона, али и на глобалном нивоу, с обзиром на то да је у периоду од 2015. године па све до данас кроз нашу земљу прошло неколико стотина хиљада миграната који због ратног стања на Блиском истоку мигрирају ка државама Европске Уније, отуда и потреба да се са овим феноменом боље упознамо и схватимо његову природу, узроке јављања, али и последице које настају у држави и друштву након њиховог деловања.

Предмет овог рада је утицај илегалних (ирегуларних) миграција на безбедност Републике Србије почевши од 2015. године. Кључна метода истраживања је анализа садржаја чијом применом ћемо настојати да утврдимо у којој мери илегалне миграције доводе до негативних последица по националну безбедност Републике Србије.

Научни и друштвени значај овог рада управо јесте у томе што су миграције данас актуелна тема и актуелни проблем многих земаља и то што је Република Србија географски постављена тако да заузима значајно место на транзитној рути миграната ка Европи.

С обзиром на то, да Република Србија, управо заузима одређени положај у географском смислу и да је у великој мери „неизбежна“ на транзитној рути миграната, важно је говорити и о њеном ангажовању у смислу предузимања одређених активности, како би се предупредили и отклонили сви негативни ефекти илегалних (ирегуларних) миграција, али и свему ономе што она предузима у смислу пружања хуманитарне помоћи лицима која су такву врсту помоћи затражили од Републике Србије, а који су због неповољних услова у својим матичним државама били приморани да боље услове живота траже у неким мирнијим и развијеним државама.

Савремене миграције, односно илегалне (ирегуларне) миграције, представљају глобални феномен, тачније представљају неконтролисано кретање становништва у многим државама, и баш из тог разлога остављају велике последице на домаће становништво, на функционисање државе, на економију, културу и многе друге ствари, али наравно у већој или мањој мери у зависности од државе.

Главна хипотеза рада је да илегалне миграције, у извесним околностима, могу да измене демографску структуру Републике Србије, као и да у значајној мери утичу на економске и културолошке аспекте друштвеног живота. То не мора нужно да значи да ће илегалне миграције негативно деловати на безбедност Републике Србије, али се у случају затварања граница држава ЕУ, дужег задржавања миграната у Републици Србији и њиховог повећаног незадовољства, може очекивати значајнији утицај на безбедност државе у смислу дестабилизације. У том смислу, илегалне миграције се не могу дефинисати искључиво као претња, али представљају један од најзначајнијих безбедносних ризика у Републици Србији почевши од 2015. године.

У првом делу рада приказаћемо историјски аспект миграција и дати дефиницију овог процеса, али објаснићемо и значајну разлику између дозвољених (легалних) и недозвољених (илегалних) миграција. У другом делу рада ћемо представити феномен савремених миграција и описати њихове одлике. У трећем делу рада указаћемо на значајне узроке који доводе до илегалних (ирегуларних) миграција, али и миграција уопште, али и све оне значајне догађаје који су довели до овако великог прилива становништва са Блиског истока и Северне Африке у новијој историји. У четвртом делу рада ћемо се позабавити импликацијама илегалних миграција на националну безбедност Републике Србије у безбедносном, економском и културолошком аспекту, док ћемо у завршном делу изнети закључак о томе да ли илегалне (ирегуларне) миграције тренутно имају негативан утицај на безбедност Републике Србије.

2. Историјски аспект миграција

Миграција¹ је добровољно или принудно напуштање државе порекла или боравка, ради привременог боравка или сталног настањенја у Републици Србији и добровољно или принудно напуштање Републике Србије ради привременог или сталног настањенја у другој држави (спољна миграција), као и промена пребивалишта унутар територије Републике Србије, односно промена боравка унутар територије Републике Србије уколико је до промене дошло принудним путем (унутрашња миграција). Имиграција представља спољну миграцију у Републику Србију, а емиграција спољну миграцију из Републике Србије. (Закон о управљању миграцијама, члан 2)

Веома важна подела миграција, такође, јесте подела на легалне и илегалне (ирегуларне) миграције. Легалне миграције подразумевају миграције које су регулисане законима и прописима и усклађене са миграционим политикама земаља које примају мигранте. Илегалне (ирегуларне) миграције, са друге стране, подразумевају свако кретање становништва из једне у другу државу које није у складу са важећим законима и прописима и не подразумевају евиденцију миграната и контролу тока миграције.

Миграциони процеси су феномен који одувек постоји, само што су се они са развојем човечанства мењали, најчешће у смислу разлога због којих долази до кретања становништва. Опште су познате тзв. примитивне миграције, односно процеси који су се одвијали у праисторији у којима се тежило ка бољим условима живота и који су настајали ради супротстављања природним силама, као и кретање номада, који су тежили остварењу егзистенцијалних потреба. Даљим развоје, долазимо до тога да поједина станишта бивају прегусто насеља, па самим тим долази до кретања становништва.

Негде најзначајније кретање становништва нашег народа јесу сеобе Срба у 17. веку и миграције у 18. веку, затим сеобе српског народа за време Првог светског рата и сеобе изазване ратовима у 20. веку. Али опет, важно је напоменути да између сеоба и миграција постоји значајна разлика. Миграције представљају појединачну појаву и често су повремена појава, док су сеобе масовније и по природи другачије. (Максимовић, 2018: 191)

¹ Реч миграција потиче од латинске речи *migrare*, што значи лутање, кретање, сељење

Кроз историју миграције су се одвијале добровољно или присилно, унутар или преко граница једне земље, у малим или великим групама, а разлози за селидбу су увек били различити, од оних религијских, класних, националних и племенских, па све до оних економских и социјалних.

Вероватно највећа масовна миграција у историји одиграла се 1947. године при настанку две нове државе, Индије и Пакистана. Процењује се да је тада приближно 14,5 милиона људи напустило своје домове из верских и политичких разлога. Муслимани су се упутили ка Пакистану, а чланови Хинду и Сик заједнице ка Индији. (National Geographic Србија)

У модерном добу, демографи разликују четири врсте миграција:

- Сезонске миграције кеје се односе на раднике који се кружно крећу између села, где обрађују земљу, и града, где раде повремене послове ван пољопривредне сезоне.
- Друга врста миграција, која је нарочито изражена у земљама у развоју, јесте сеоба из руралних према урбаним подручјима, подстакнута бржим добијањем посла и бољим условима за живот.
- У развијеним земљама примећена је трећа врста миграције – сеоба из градских у приградска насеља, где се као разлози наводе побољшање квалитета и смањење трошкова живота.
- Четврта миграција је међународна и односи се на селидбу ван границе земље порекла. (National Geographic Србија)

Данас највећу пажњу по питању миграција и миграционе кризе, привлачи чињеница да још од 2015. године велики број лица због губитка наде да ће у њиховим земљама бити успостављен мир, да ће бити боље организовано пружање помоћи, боља могућност запошљавања, али и још много тога довело је до прилива, односно премештања великог броја становника из земаља Блиског истока, и то у првом реду Сирије. Ово становништво кретало се тзв. „балканском рутом“ која је обухватала чак и неколико земаља југоисточне Европе (Грчку, Македонију (Северну Македонију), Републику Србију и Хрватску) у којима се због ових масовних кретања становништва са Блиског истока јавља нарушавање међусобних односа, конкретно између Републике Србије и Хрватске, али и Грчке и Македоније (Северне Македоније). Такође, с обзиром на то да је циљ ових масовних кретања долазак у земље Европске Уније, сами односи држава чланица ЕУ такође бивају пољуљани.

На основу наведеног, може се закључити да су скоро све миграције у различитим периодима историје и у разним регионима света најчешће биле последица дешавања у политичкој сфери и саме су изазивале дугорочне последице у међународним односима.

3. Феномен савремених миграција

Оно што пре свега разликује савремене миграције од оних ранијих, историјских, јесте то што оне обухватају сва друштва без обзира на њихов степен развоја, чврстину националних држава или степен либерализације, док су оне раније обухватале само поједина друштва и нису биле у толикој мери обухватне.

Значајна специфичност феномена миграција, јесте убрзан процес мењања самих разлога због којих се људи одлучују на кретање и напуштање матичних држава. У прилог томе говорићемо о XX веку, у ком су се људи почетком века, са развитком индустријализације, кретали из села у градове, ради бољег задовољавања потреба, након тога средином века људи су се кретали из неразвијених у развијеније крајеве, док су разлози селидба крајем XX века најчешће лоши услови безбедности матичних земљама, односно ратови конкретно.

Иако људи и даље трагају за бољим квалитетом живота, за мање насилним државама, здравијом животном средином и бољим задовољењем људских права и потреба, оно што у првом реду свакако разликује савремене миграције од оних историјских, односно ранијих, јесте све већа повезаност са организованим криминалом. Рестриктивне (ригорозне) миграционе политике економски развијених земаља подстакле су идеју о кријумчарењу миграната, као и коришћењу жена и деце у сврху трговине људима, трговине органима, кријумчарење наркотика, принудног рада и многих других активности, о чему ће се у даљем раду опширније говорити.

Међународни тероризам, као и стварање нових самопрокламованих држава, још неке су од одлика савремених миграција. Тачније, одлике које данас феномен миграција чине интензивнијим, масовнијим и тежим. Тако је на пример са стварање самопрокламованих држава „Република Косово“ и „Исламска држава“ велики број становника био приморан на кретање ка другим земљама.

У новијој историји, јављају се и још неки видови миграција, како у Републици Србији, тако и у многим другим земљама Европе. Пре свега, ту се мисли на кретање незапосленог становништва у друге земље ради запослења и бољих услова рада, али и тзв. „одлив мозга“, односно кретање образовних људи, најчешће младих, у друге државе ради боље зараде, али и могућности напредовања и дошколовавања.

Савремене миграције су глобалнијег карактера, као што смо већ рекли, поред тога што укључују сва друштва и све државе, у већини случајева, подразумевају и међусобну сарадњу више држава у циљу решавања проблема миграција.

Модерне миграције јављају се у периоду након Другог светског рата и трају све до данас. Миграције у Републици Србији крећу се у два смера, јер наше становништво одлази у друге државе, али и територију наше државе насељавају мигранти.

Данашње миграције свакако су катализатор социјалних промена јер утичу на промену социјалне структуре, економских и социјалних односа и положаја, како самих миграната, тако и становника земаља домаћина. (Мандић, 2016: 414)

У оквиру савремених миграција, чешћи су случајеви сукоба између полиције одређених држава и самих миграната, као што је на пример то био случај са Грчком границом у априлу 2020. године, када су припадници полиције користили сузавце како би одбили налет миграната.

Дакле, феномен савремених миграција одликује глобални карактер и кретање из сиромашних и ратом угрожених подручја ка просперитетнијим и мирнијим регионима. То упућује на закључак да је вероватно у питању рационално понашање људи и да се на тај начин може и размишљати о решењу проблема. Наиме, ако је одлука о пресељењу донета на основу рационалног промишљања, онда и решавању проблема треба приступити рационално, имајући у виду да ће становништво прихватити решења која су добра за њих и да неће поступати на основу ирационалних фактора. Међутим, уколико се неодлучношћу УН, ЕУ и других међународних субјеката људи доведу у тежак положај, ирационални чиниоци ће имати све значајнију улогу у њиховом понашању.

4. Узроци савремених илегалних (ирегуларних) миграција

Генерално гледано, кроз историју, разлози због којих су се људи одлучивали на премештање су различити и мењали су се у складу са развијањем човека и развијањем његових потреба. Међутим, неки од узрока због којих су се људи одувек одлучивали за премештање, а који се и данас јављају јесу:

- Економски фактори: ту пре свега мислимо на велики јаз између животног стандарда у државама из којих се становништво премешта и оних ка којима се друштво креће. Такође, ту се говори и о шансама за запошљавање и напредовање на радном месту, као и о самом економском развоју држава, односно сиромаштву.
- Демографски фактори
- Фактори животне средине: велики број лица се одлучује да мигрира због загађења воде, земљишта, због заразних болести, индустријских акцидената и поплава.
- Верски фактори
- Политички фактори: као на пример разне врсте политичких притисака и ратова.

Разлози који доводе до интензивног кретања становништва са Блиског истока и Северне Африке, односно узроци који доводе до мигрантске кризе у 2015. години су различити и свеукупни, пре свега ту мислимо на бежање од ратних страдања, потрагу за бољим животом, одлазак из нефункционалних држава, али и бег од различитих видова екстремизма и тероризма.

Када бисмо говорили о феномену савремених илегалних (ирегуларних) миграција, односно феномену великог прилива становништва са Блиског истока и Северне Африке, значајно је поменути једну анализу UNCHR-а у којој су идентификовани разлози миграција ка Европској Унији, а то су губитак наде да ће у њиховој земљи бити успостављен мир, сиромаштво, ограничена могућност запослења, недовољна помоћ и здравствена заштита, немогућност обнављања избегличког статуса у Либану и Јордану, и несигурност у земљама у околини Сирије. (Куљић, 2018: 13)

Иако се почетак мигрантске кризе углавном везује за 2015. годину, тада је заправо дошло до њене ескалације, док је повећани прилив миграната уочен још почетком 2011. године када су политички преврати озбиљно уздрмали регион Северне Африке и Блиског истока.

Када су 2011. године антирежимски протести погодили низ арапских земаља, Блиски исток и Северна Африка утонули су у још већу политичку и економску нестабилност, поделе и конфликте. Све негативне промене које су се догодиле, а примарно и неизвесна будућност и страх за сопствени живот натерали су многе арапске породице на исељавање, а мигрантска кретања су из године у годину бележила раст. Такође, мигрантској кризи је допринело и интензивирање конфликта у Сирији и Либији. Због неконтролисаног прилива миграната у европске земље јавља се сумња да је међу угроженим становништвом и велики број припадника радикалне исламске оријентације спремних на различите диверзије и тероризам.

Разлог прилива великог броја становника са Блиског истока јесте неуспела смена режима Башара ел Асада, када је са на простору Сирије избио разарајући и дугогодишњи оружани сукоб.

Такође, успон и територијално ширење терористичке организације Исламска држава, нарочито у другој половини 2014. године, додатно утиче на померање становништва што даље од зоне сукоба. Чињеница да је талас миграција настављен и после савлађивања Исламске државе од стране Русије и сиријских државних снага, указује на рационалност понашања појединаца и на дугорочно посматрање процеса које указује да ће период стабилизације у Сирији, Ираку, Либији и другим државама бити дуготрајан и неизвесан.

5. Импликације савремених илегалних (ирегуларних) миграција на безбедност Републике Србије

Национална безбедност представља најшири вид заштите виталних вредности и интереса једне државе и друштва, кроз остваривање стања заштићености које се оптимизује функцијом војног и цивилног, државног и недржавног сектора националног система безбедности, уз ослањање на одређене видове међународне сарадње у безбедности и на бројне међународне (невладине и међувладине) актере. Национална безбедност државе подразумева скуп активности које имају за циљ заштиту основних постулата сваке савремене државе, тј. заштиту државне територије, становништва које је насељава, и друштвено - политичког система. Изазови савремених илегалних (ирегуларних) миграција који угрожавају систем националне безбедности могу истовремено бити и спољни и унутрашњи видови угрожавања безбедности, у зависности од карактера миграционих токова који се безбедносно анализирају. (С. Дабетић и Мирковић, 2018: 37)

Национална безбедност државе уско је повезана са степеном стабилности њене економије и њених јавних финансија. Актуелна мигрантска криза доводи се у везу са одређеним економским и финансијским ризицима са којима се државе на мигрантској рути суочавају.

Савремене миграције довеле су до извесних геополитичких промена, али и промена у друштву широм света. То је допринело ситуацији да они који мигрирају и становништво у чију државу мигрирају имају потребу да мењају друштвени систем. Република Србија, суочена са савременим миграцијама и новонасталим друштвеним потребама, реаговала је правовремено. С обзиром на то да се велики број људи током ових миграција одлучио на премештање, земље су морале да се припреме, између осталог и Република Србија, тако што ће проширити своје смештајне капацитете и пронаћи начин за нормално укључивање миграната у друштвене токове.

Миграције, као и свака друга промена у друштву, могу да доведу до позитивних и негативних последица, како у друштву тако и у држави. У основи сваког човека, свакако јесте и потреба за емигрирањем, јер на тај начин човек тежи ка томе да побољша своје досадашње услове живота и рада. У том смислу позитивни ефекти миграција свакако јесу бољи услови живота и могућност упознавања нових предела.

За разлику од позитивних ефеката миграције, негативни се огледају у масовним, насилним и нежељеним миграцијама,. У том контексту, миграције које су последица ратних дејстава подразумевају активацију екстринзичне мотивације. На тај начин се појединац лакше прилагођава новим животним околностима. Ова врста миграција подразумева пут у непознато и неизвесно, а неизвесност подразумева усвајање нових компетенција. Зато је важно да државе, између осталог и Република Србија, развију одговарајућу друштвену стратегију, правну регулативу, али и образовни систем, како би се припадници мањинских група прилагодили. (Лукић, 2018: 38)

Директни или индиректни утицај савремених миграција последица је глобалног карактера, такве миграције довеле су до промена у животу индивидуе, али и промена у целокупном човечанству. Најпростије речено, доласком великог броја илегалних миграната угрожава се стабилност државе, како економска, тако и политичка, а тиме и безбедност становника држава које су одредишта илегалних миграната.

Земље погођене проблемом илегалних (ирегуларних) миграција, поред полицијских органа које се баве спречавањем и сузбијањем илегалних миграција, као подршку уводе и војску која обавља послове из своје надлежности на обезбеђењу државне границе. Наша држава почевши од 22.07.2016. године формира заједничке снаге војске и полиције које координирано делују на спречавању и сузбијању илегалних миграција на државним границама које су највише погођене овим проблемом, пре свега на граници са Македонијом (Северном Македонијом) и Бугарском. (Љубић, 2017: 14)

Као и друге државе и Република Србија улаже значајне напоре у супротстављању илегалним (ирегуларним) миграцијама и једна је од првих у региону, према мишљењу многих, која је успоставила одговарајуће институционалне механизме у борби против илегалних миграција и трговине људима. С обзиром на то да је феномен илегалних (ирегуларних) миграција глобалног карактера, као што смо већ раније говорили о томе, Република Србија наследила је обавезе из међународних аката који подразумевају уједначену политику земаља у борби против илегалних миграција, јер се по правилу оне одвијају преко територија више земаља, и зато су оне представљене као заједнички изазов свим актерима у међународној безбедносној политици.

5.1. Безбедносни аспект

У погледу безбедности, оно што у ствари највише забрињава код миграција јесте ширење међународног тероризма, јер терористи користе и путују мигрантским рутама како би лакше стигли на подручја где ће вршити терористичке нападе. Управо због тога транснационалне миграције постају једно од значајнијих питања у Европској Унији.

Негде, почетак оваквих феномена јавља се 13. новембра 2015. године у Паризу, након чега Француска и Белгија постају центри терористичких активности. (Т. Зиројевић и А. Јовичић, 2018: 259)

Генерално гледано, тероризам, као и миграције карактеристичан је за све епохе људског друштва. Историјски је доказано да је у XX веку у развијеним демократским државама настала већина облика тероризма.

Тероризам не настаје искључиво само у сиромашним срединама и државама, јер је у развијеним земљама лако успоставити везу између тероризма и организованог криминала, али са друге стране, становништво лакше прихвата мање – више организоване групе онда када постане незадовољно владиним начином опхођења према њиховим потребама.

С обзиром на то да се тероризам не одвија искључиво на физичком, већ и на психолошком плану, његове последице нису само физичке, већ он утиче и на бројне социјалне аспекте.

Поред тероризма, можемо говорити и о осталим безбедносним изазовима са којима се суочавају и са којима ће се суочавати европске земље у наредном периоду:

- Инфлација терористичких ћелија (група или појединаца, уједно прекаљених бораца, спремних на диверзије и самоубилачке нападе),
- Радикализам (однос десничарских група према ново придошлицама, ништа мање ризичан сукоб „домаћих“ интегрисаним муслимана с тек пристиглим „правовременим“, сукоби међу самим мигрантима узроковани припадношћу непријатељски настројеним племенима или пореклом из сукобљених арапских и не арапских земаља),
- Остала кривична дела (кријумчарење, убиства, присилне радње, отмице, силовања, крађе и преваре, физичко насиље, кривотворење јавних исправа, ремећење јавног реда и мира и сл.). (Радиновић, 2018: 278)

У оквиру феномена савремених миграција, јавља се још један проблем, који у великој мери утиче на безбедност држава, а то је трговина људима. Генерално, жене и деца су друштвено осетљива група становника, с обзиром на то да су у великој мери зависни, физички нејаки и врло често изманипулисани део популације.

Жртве трговине људима често су веома осетљива категорија људи у друштву. Највећи број жртава трговине људима је повезан са сексуалном експлоатацијом, али је такође велики број жртава искоришћен за кријумчарење наркотика, принудни рад, просјачење, илегалне послове, трговину људским органима и многе друге људски неморалне и нехумане активности.

Разни су разлози због којих жене и деца постају предмет трговине људима, али у првом реду пре свега јесте недостатак материјалних средстава, као и недостатак образовања, које због ратног стања у државама порекла, жене и деца нису имали могућности да стекну.

У току мигрантске кризе, с обзиром на то да се Република Србија налази на мигрантској рути, велики број управо жена и деце пролази кроз њу. Према подацима, у Републици Србији су у 2016. години идентификоване 32 жртве трговине људима, од којих су већина биле жене и девојке. Према подацима из 2014. године, 43% жртава трговине људима у Републици Србији су жене, а 42% су деца. У целини гледано, то је 85% укупне трговине људима. Од укупно 6.400 миграната у Србији – 55% чине жене и деца из Авганистана. (М. Јелић и Д. Васић. 2018: 92)

Илегалне (ирегуларне) миграције представљају безбедносни ризик, како у контексту угрожавања безбедности спољних граница државе, тако и у погледу угрожавања њене унутрашње безбедности. Највећи безбедносни ризици са којима се суочавају државе које су погођене илегалним (ирегуларним) миграцијама уско су повезани са организованим деловањем криминалних група.

Онемогућавање редовног функционисања свих субјеката на деловима територије или у читавој држави, један је од аспекта угрожавања националне безбедности. Прекид саобраћаја, блокада граничних прелаза, нарушавање јавног реда и мира у већем обиму, сукоби полиције и миграната једни су од основних проблема који се негативно одражавају на националну безбедност.

Један од већих безбедносних изазова, који је повезан са илегалним (ирегуларним) миграцијама, свакако јесте заштита спољних граница државе, с обзиром на то да илегалне миграције укључују незаконит прелазак/улазак миграната на територију.

5.2. Економски аспект

Поред тога што се државе које се налазе на транзитној рути суочавају са бројним безбедносним изазовима који се јављају као резултат деловања миграција и мигрантске кризе, те државе суочавају се и са економским и финансијским изазовима различитог обима и карактера.

Процене утицаја актуелне мигрантске кризе на националну економију најбоље се могу приказати са аспекта фискалног утицаја и тржишта рада.

Премештање великог броја становништва у оквиру легалних и илегалних (ирегуларних) миграција доводи до великог прилива нове радне снаге, а то у неку руку, касније може да доведе до неконтролисаног ширења нелегалног тржишта рада, у таквом обиму да угрожава безбедност државе. Такође, све чешћа тема о којој се говори у оквиру утицаја миграција на економију једне земље јесу укупне јавне финансије једне државе.

Актуелна мигрантска криза показала је да се утицај на јавне финансије европских земаља углавном односи на раст јавне потрошње за обраду захтева за азил и прихват избеглица. Повећане су и квоте додатних средстава које се прикупљају на нивоу ЕУ и националним буџетима, а за подршку земљама порекла и транзита. (Нићин и Гајић, 2017: 110)

У сфери економије, у земљи домаћина јавља се приливом великог броја људи повећана потрошња у јавном сектору, јер су државе домаћини у обавези да им пруже смештај, храну, здравствену и правну помоћ, затим промена структуре локалног становништва, као и повећана агрегатна тражња.

Нова радна снага, поготово када говоримо о младим људима, може да доведе до дугорочног развоја и позитивних ефеката на економију, али опет, са друге стране, многи економисти сматрају да би велики број не регистрованих миграната могао преузети послове од већ постојећих радника, и да би могло доћи до повећања сиве економије.

Када говоримо о Републици Србији, морамо напоменути да превелики притисак миграната може довести до нарушавања односа између нашег народа и миграната, поготово због саме економске ситуације у нашој држави. На пример, с обзиром на то да један од највећих проблема у Републици Србији представља висока стопа

незапослености и низак економски стандард становништва, по питању незапослености, на основу истраживања које је спровео Центар за примењена друштвена истраживања већина испитаника сматра да би трајнији останак мигрантске популације веома (50,5%) или макар у извесној мери (19,7%) допринео порасту незапослености. Такође, три четвртине испитаника сматра да би трајнији останак становништва са Блиског истока и Африке, у одређеној мери представљао оптерећење за државне финансије.

У истом истраживању, аутори су упитали испитанике на који начин би мигранти могли да помогну развоју економије Републике Србије, чак 41,6% испитаника наводи да би мигранти потенцијално могли да одиграју значајну улогу као предузетници са новим идејама и капиталом. Ипак, велики број грађана (47,3%) склон је мишљењу да економски потенцијал мигрантске популације сагледава кроз њихову улогу у оживљавању пољопривредне производње у неразвијеним и напуштеним подручјима Републике Србије.

Можда је са становишта економске безбедности, највећи проблем једне државе када због мигрантске кризе дође до затварања граница и прекида саобраћаја између суседних држава па самим тим и до ограничавања преко граничног кретања како људи тако и робе. Оваква ситуација може имати озбиљне економске последице, по земље које у њој учествују а негативна пример са Републиком Хрватском показује да може доћи и до нарушавања међудржавних споразума и односа.

Република Србија тренутно велики део буџета одваја на пружање хуманитарне помоћи мигрантима, у виду хране, смештаја и здравствене помоћи, с обзиром на то да већина миграната нема у виду да се дуже задржи на територији наше земље, већ само прикупља снагу како би даље могли да наставе ка земљама Европске Уније.

5.3. Културолошки аспект

Евидентно је да током масовног премештања становништва са Блиског истока и Северне Африке долази до сусрета и сукоба различитих култура и колективних идентитета.

Са миграцијама се упоредо одвијају три културна тока: адаптација, асимилација и плурализација. Адаптацију често прати културни шок који се завршава или у асимилацији или у плурализацији. Неки аутори сматрају да је талас избеглица последица сукоба цивилизација, док други указују да би то могао бити увод у шири сукоб цивилизација.

Податак да две трећине миграната у Европи чине муслимани, користе екстремисти покушавајући да унесу страх, и међу хришћане и међу муслимане, а опасност од „других“ за њихов идентитет. Исламофобија представља друштвени проблем који се након терористичких напада 11. септембра 2001. године уз посредовање медија из локалног претворио у глобални феномен. Терористички напади исламских фундаменталиста у европским градовима и јачина мигрантске кризе у Европи, допринели су даљем ширењу исламофобије. (Р. Ћипаризовић, 2018: 51)

Масовнији долазак људи значајно другачијег социо – културног порекла, доноси са собом и могућност за мање или веће промене у постојећим етничким и религијским структурама једног друштва.

Такође, на основу већ поменутог истраживања које је спровео Центар за примењена друштвена истраживања, очекиване промене у социо – културним приликама у Републици Србији, као последица прихватања и насељавања миграната се, у извесној мери, разликују према регионима. Становници Шумадије и западне Србије, предњаче како по очекивању негативних тако и позитивних ефеката, односно најређе заузимају „неутралну“ позицију. Становници Војводине у највећој мери заузимају „неутралан“ став у процени потенцијалних ефеката на социо – културне прилике, што се може оправдати етничким и културним плурализмом који је присутан у овом региону. Са веома наглашеним негативним очекивањима, односно ставовима, издвајају се испитаници из Београда, док се међу становницима јужне и источне Србије негативна и неутрална позиција готово изједначене.

Када говоримо о социјалним ризицима илегалних миграција, првенствено мислимо на повећање процента сиромашног становништва, али и на повећање броја ниско квалификованог и необразованог становништва. Прилив сиромашног становништва у нову средину представља додатни проблем за земљу којој мигранти теже јер поред својих социјалних проблема и ризика, она мора да се носи са новонасталим.

Како смо већ у претходном делу рада говорили о томе, с обзиром на то да се Република Србија сматра само тренутним одредиштем миграната, њена социјална реакција према илегалним мигрантима организована је у виду пружања хуманитарне помоћи, у смислу задовољења њихових егзистенцијалних потреба и обезбеђивању повољног односа државних институција и локалног становништва према њима.

Конкретно, веома честа реакција локалног становништва, у многим земљама кроз које мигранти пролазе или у којима остају, јесте изградња различитих врста предрасуда и

дискриминација, због лоших особина које се приписују мигрантском становништву, али и става локалног становништва да је социјални статус миграната по доласку у, скоро, било коју земљу знатно нижи од статуса домаће популације.

Масовни долазак и све дужи останак деце са других континената из културно различитих средина, познавање различитог језика, у појединим случајевима и трауматично искуство, као и њихова интеграција у српско друштво, поставља пред образовни систем Републике Србије потпуно нове и различите изазове, него оне са којима се Република Србија сусрела у новијој историји.

Оно што у великој мери изазива проблем у државама кроз које мигранти пролазе или у којима се задржавају, управо и јесте њихово увођење у социјалну структуру тих земаља. Највећи део таквог становништва, поред обављања послова за које је плаћен, не исказује никакву тенденцију ка обогаћивању свој социјалног и приватног живота, већ целокупно своје слободно време проводе у дружењу са својим рођацима и сународницима.

Поред многих ствари, које мигранте представљају као „опасне“ и „непожељне“, од стране великог броја људи етикетирани су и као преносиоци заразних болести и епидемија, што се види и у многим рестриктивним политикама држава.

Приметно је још и то да је Република Србија показала висок степен поштовања људских права и слобода миграната, у виду пружања смештаја у прихватне центре, омогућавања образовања за децу и њиховог социјалног прилагођавања, за разлику других земаља које су по овом питању имале сасвим другачији став.

6. ЗАКЉУЧАК

У првом делу рада приказали смо како се сам феномен миграција, уједно и илегалних (ирегуларних) миграција одвијао кроз историју, који су то разлози миграција били покретачи превеликог прилива становништва у праисторији и новијој историји, како у Републици Србији, тако и у земљама региона и целог света. Такође, представили смо дефиницију миграција према Закону о управљању миграцијама, и значајне разлике које говоре о томе на који начин разликујемо оне дозвољене (легалне) миграције, од оних недозвољених, незаконских, односно илегалних (ирегуларних) миграција.

У другом делу рада представљен је феномен савремених миграција, односно издвојене су одлике савремених миграција, које се у већој или мањој мери разликују од оних одлика које су биле карактеристичне за раније (историјске) миграције. Односно, све оно што данашње миграције чини тежим и обимнијим.

С обзиром на то да се људи константно развијају и да у сваком тренутку живота теже ка задовољавању различитих потреба, сами разлози за кретање, односно премештање, становништва су у сталном процесу мењања, тако да су у трећем делу рада приказани различити узроци због којих су се људи одлучивали на такве кораке. Али, акценат је стављен на многобројна дешавања и ситуације које су довеле до прилива становништва са Блиског истока и Северне Африке који су интензивно почели 2015. године, а трају и даље.

Мигрантска криза доводи до већих или мањих промена у држави и друштву независно од тога да ли је мигрантима та држава крајње одредиште или са друге стране само пролазна тачка на „рути“, на основу тога четврти део рада управо смо посветили импликацијама илегалних (ирегуларних) миграција на националну безбедност Републике Србије у економском, безбедносном и културолошком аспекту. Са економског аспекта говорили смо о стању у држави, односно о незапослености и сиромаштву, и последицама које се могу јавити уколико се мигранти одлуче на дужи останак у Републици Србији. Са безбедносног аспекта, говорило смо о облицима организованог криминала, трговини људима и тероризму, који у великој мери прате савремене илегалне (ирегуларне) миграције, али и последицама које се јављају у државама када дође до затварања граница и блокаде саобраћаја. И на крају, у погледу културолошких импликација, говорили смо о „судару“ различитих култура и

колективних идентитета, али и ангажовању Републике Србије да деци мигрантима омогући адекватно образовање, али и старијима укључење у социјалне токове домаћег становништва.

На основу свега наведеног, можемо закључити да је главна хипотеза рада доказана, односно да илегалне миграције, у извесним околностима, могу да измене демографску структуру Републике Србије, као и да у значајној мери утичу на економске и културолошке аспекте друштвеног живота.

Иако тренутно Република Србија није најинтересантнија земља мигрантима у погледу дужег останка, важно је напоменути и да сам „пролазак“ мигрантског становништва кроз Републику Србију представља извештан ризик по националну безбедност.

Како би на адекватан и правовремен начин Република Србија одговорила на све изазове у вези са тренутно актуелним проблемом прилива великог броја становништва са Блиског истока и Северне Африке потребно је даље проучавање и планирање овог проблема у циљу спречавања сукоба, већих инцидената и заштите становништва.

С обзиром на то да су миграције глобалног карактера и да ће већина земаља и у будућем периоду бити изложена утицајима овог феномена, ради отклањања и умањивања негативних последица ове кризе потребан је заједнички и координисани рад свих земаља које се налазе на „транзитној рути“ миграната.

На самом крају, важно је напоменути да ће све негативне последице по безбедност држава постати још израженије, уколико се настави неконтролисано кретање становништва, односно уколико се не стабилизује стање на Блиском истоку и у Северној Африци.

7. ЛИТЕРАТУРА

1. Благојевић, В., Милосављевић, Б. (2016). Политичко – правни оквир савремених миграција у југоисточној Европи. *Војно дело* 3/2016, 75-93.
2. В. Ковачевић, Н. (2017). Рефлексије мигрантске кризе на безбедност Републике Србије. *Војно дело* 6/2017, 25-45.
3. В. Марковић, С. (2018). *Илегалне миграције као фактор међународног тероризма*. Докторски рад. Београд: Факултет безбедности.
4. Вукотић, В., Шуковић, Д., Рашевић, М., Максимовић, С., Гоати, В. (2016). *Сеобе и развој*. Београд: Центар за економска истраживања Института друштвених наука.
5. Вулетић, В., Станојевић, Д., Вукелић, Ј., Пешић, Ј. (2016). *Студија о избеглицама – Србија 2016*. Београд: Центар за примењена друштвена истраживања.
6. Гречић, В. (2006). *Политика виза и Западни Балкан*. Београд: Институт за међународну политику и привреду, Европски покрет у Србији и Група 484.
7. Драгишић, З. (2011). *Систем националне безбедности Републике Србије*. Београд: Универзитет у Београду – Факултет безбедности.
8. Ђустебек, М. (2015). *Феномен миграција кроз векове*, National Geographic Srbija, <https://www.nationalgeographic.rs/vesti/7074-fenomen-migracija.html>
9. Закон о управљању миграцијама, *Службени гласник РС* бр. 107/2012. Члан 2.
10. Јанковић, С., Павловић, З., Дабић, Д. (2017). *Балканска мигрантска рута: између политике права и безбедности*. Београд: Институт за међународну политику и привреду.
11. Кулић, Ђ. (2018). Одговор Србије на избегличку кризу у контексту пута ка чланству у ЕУ. У: *Зборник радова Савремене миграције и друштвени развој – интердисциплинарна перспектива*. (стр. 11-21). Београд: Српско социолошко друштво, Институт друштвених наука и Филозофски факултет.
12. Лукић, Г. (2018). Савремене миграције и интеркултурализам у образовању. У: *Зборник радова Савремене миграције и друштвени развој – интердисциплинарна перспектива*. (стр. 37-47). Београд: Српско социолошко друштво, Институт друштвених наука и Филозофски факултет.
13. Љубић, М. (2017). *Међународна полицијска сарадња у борби против илегалних миграција*. Мастер рад. Ниш: Правни факултет.

14. Максимовић, М. (2018). Миграције и људски ресурси у контексту глобализације. У: *Зборник радова Савремене миграције и друштвени развој – интердисциплинарна перспектива*. (стр. 191-202). Београд: Српско социолошко друштво, Институт друштвених наука и Филозофски факултет.
15. Мандић, М. (2016). Сједињене државе „Зомбиленда“: миграције у популарној култури на примеру епидемије зомбија. *Етноантрополошки проблеми, н. с. год. 11 св. 1*, 413-434.
16. М. Вулетић, С. (2018). Мигрантска криза као изазов социјеталној безбедности у Европској Унији. *Војно дело 3/2018*, 55-74.
17. Мијалковић, С., Петровић, И. (2016). Безбедносни ризици савремених миграција. *Журнал за криминалистику и право/2016/2*, 1-18.
18. Мијалковић, С., Жарковић, М. (2012). *Илегалне миграције и трговина људима*. Београд: Криминалистичко – полицијска академија.
19. М. Јелић, С., Д. Васић, М. (2018). Жене и деца мигранти – жртве трговине људима. У: *Зборник радова Савремене миграције и друштвени развој – интердисциплинарна перспектива*. (стр. 87-95). Београд: Српско социолошко друштво, Институт друштвених наука и Филозофски факултет.
20. М. Марковић, Д. (2016). *Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција*. Докторски рад. Београд: Факултет безбедности.
21. Нићин, С., Гајић, Т. (2017). Мигрантска криза и њене последице на економију Србије. *Политичка ревија бр 4/2017*, 101-117.
22. Петровић, Д., Томић - Петровић, Н. (2016). Европа и миграције са ваневропских подручја – историја и садашњи процеси. *Култура полица бр. 29, година XIII*, 95-107.
23. Радиновић, Д. (2018). Арапско пролеће и мигрантска криза: Безбедносни изазов за европске земље. У: *Зборник радова Савремене миграције и друштвени развој – интердисциплинарна перспектива*. (стр. 271- 280). Београд: Српско социолошко друштво, Институт друштвених наука и Филозофски факултет.
24. Р. Симић, Д., Марковић, Л., Живојиновић, Д. (2017). *Миграције као изазов за Србију и ЕУ*. Београд: Европски покрет у Србији.
25. Р. Ћипаризовић, Д., (2018). Етнорелифијски аспект савремених миграција: изазови интегрисања миграната у земљама ЕУ и Србији. У: *Зборник радова Савремене миграције и друштвени развој – интердисциплинарна перспектива*. (стр. 49-59). Београд: Српско социолошко друштво, Институт друштвених наука и Филозофски факултет.

26. Сабри, И. (2017). *Илегалне миграције из Африке у Европу – студија случаја Либије као транзитне државе*. Докторски рад. Београд: Географски факултет.
27. Сергејевич Метелџов, И. (2011). Специфичности феномена миграција у савременом друштву. *Социолошка луча V/1 2011*, 24-33.
28. С. Дабетић, Ј., Мирковић, П. (2018). Ирегуларне миграције као безбедносни ризик. *Војно дело 6/2018*, 31-51.
29. С. Пејановић, Љ. (2017). Узроци миграција и избегличка криза на Балкану и у Европи. *Цивитас 7(1) 2017*, 79-88.
30. Т. Зиројевић, М., А. Јовичић, К. (2018). Миграције и тероризам – проблем и могућа решења. У: *Зборник радова Савремене миграције и друштвени развој – интердисциплинарна перспектива*. (стр. 259-269). Београд: Српско социолошко друштво, Институт друштвених наука и Филозофски факултет.
31. Т. Милосављевић, З. (2020). *Имиграционе политике у Европској Унији – између либералног и рестриктивног концепта*. Докторски рад. Београд: Факултет политичких наука.